ΑΓΑΘΟΝΗΣΙ:

νησιωτικό μέλι 2.200 χρόνων βρέθηκε στην αρχαία Τραγαία

Με την ευγενή επιχορήγηση των Κοινωφελών Ιδρυμάτων Ψύχα, Δεκόζη-Βούρου, του κου Πρόδρομου Εμφιετζόγλου της Μηχανικής Α.Ε., της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ν. Δωδεκανήσου, του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής και με τη συμβολή της Κοινότητας Αγαθονησίου, συνεχίστηκε για τρίτη ανασκαφική χρονιά η συστηματική ανασκαφική έρευνα στον κηρυγμένο, δυσπρόσιτο αρχαιολογικό χώρο στο Καστράκι ν. Αγαθονησίου.

Η ανασκαφική έρευνα διήρκεσε από 22 Σεπτεμβρίου έως 10 Οκτωβρίου 2009.

Στην ανασκαφή συμμετείχε εκτός του υπογράφοντος ως επιστημονικός συνεργάτης, ο κος Κωνσταντίνος Σαραντίδης, πτυχιούχος αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, καθώς και οι πτυχιούχοι Αρχαιολογίας κ.κ. Δήμητρα Ζώη (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), Αφροδίτη Μεϊμάρη (Πανεπιστήμιο Αθηνών) και Μάκης Κούρας (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων), ενώ για μικρότερο χρονικό διάστημα εργάστηκαν οι αρχαιολόγοι κ.κ. Ελένη Χαραλαμπίδου (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων) και Παρασκευή Λασκαρίδου (Πανεπιστήμιο Αθηνών).

Την ευθύνη του εργαστηρίου συντήρησης είχε η επιστημονική συνεργάτιδα της ανασκαφής, κα Ευαγγελία Μίχου, πτυχιούχος συντήρησης του ΤΕΙ Αθηνών, με τη συνεργασία των δευτεροετών φοιτητριών συντήρησης του ΤΕΙ Αθηνών, κ.κ. Μαρίνα Μουστάκα και Αναστασία Μανουσάκη. Τη συντήρηση των πήλινων κυψελών στο εργαστήριο της ΚΒ΄ ΕΠΚΑ πραγματοποίησε η κα Μιράντα Μουστουχά, τεχνικός συντήρησης, ενώ τον καθαρισμό των μεταλλινων αντικειμένων που μεταφέρθησαν στη Ρόδο, ανέλαβε η κα Νεκταρία Δασακλή, πτυχιούχος συντήρησης του ΤΕΙ Αθηνών. Τη συντήρηση των οικοδομικών λειψάνων στον αρχαιολογικό χώρο (μερική ανάταξη και στερέωση τοιχοποιίας στον βόρειο οχυρωματικό τοίχο, εικ. 26) πραγματοποίησε αφιλοκερδώς ο κος Οδυσσέας Μαρκοστάμος, τεχνικός συντήρησης, ενώ την συντήρηση των κονιαμάτων και της τοιχοποιίας της δεξαμενής 3 ανέλαβε η κα Μαρία Μπακοθανάση, πτυχιούχος συντήρησης του ΤΕΙ Αθηνών.

Την σχεδιαστική αποτύπωση της ανασκαφικής περιόδου 2008 ανέλαβαν οι αρχιτέκτονες μηχανικοί, κ.κ. Ιφιγένεια Δημητρίου, (Ε.Μ.Π. - M.A. U.P. 5. Barcelona), Σταυρούλα Κοντονίκα (Ε.Μ.Π. - MSc Αναστηλωτής Ε.Μ.Π.), Γιώργος Κουρμαδάς (Ε.Μ.Π. - MSc Αναστηλωτής Ε.Μ.Π.) και η κα Φωτεινή Χαλβαντζή (Ε.Μ.Π. - MSc Αναστηλωτής Ε.Μ.Π.), οι οποίοι εκπόνησαν και τη μελέτη περίφραξης και διαμόρφωσης του αρχαιολογικού χώρου, η οποία εγκρίθηκε από το αρμόδιο Τοπικό Συμβούλιο Μνημείων Δωδεκανήσου στην υπ' αρ. 9/10-12-2008 Συνεδρία του ΤΣΜΔ. Η τοπογράφηση της ανασκαφής έγινε από τον κο Σφακιωτάκη Σακελλάρη, τοπογραφικό μηχανικό του ΤΕΙ Αθηνών. Ο κος Γιώργος Κουρμαδάς πραγματοποίησε τη σχεδίαση των αντιπροσωπευτικότερων πήλινων κυψελών, ενώ ο επιστημονικός συνεργάτης της ανασκαφής κ. Ιωάννης Καρατάσιος, Δρ Συντήρησης, και ο κος Βασίλειος Κυλίκογλου, Δρ Φυσικής, ανέλαβαν την αρχαιομετρική μελέτη της παραπάνω κεραμικής στο Ινστιτούτο Επιστήμης Υλικών, Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος.

Η ανασκαφή διενεργήθηκε κατά το 2008 σύμφωνα με την υπ' αρ. ΥΠΠΟ/ΓΔΑΠΚ/ΑΡΧ/Α2/Φ42/6620/222/21-05-2008 Υπουργική Απόφαση, στην δεξαμενή 3 της Ακρόπολης, καθώς και στην πυλίδα του ανδήρου 3 των πρώϊμων ελληνιστικών χρόνων.

Συνεχίστηκε και ολοκληρώθηκε η ανασκαφική έρευνα στη δεξαμενή 1 (εικ. 1), στα ανασκαφικά τετράγωνα Α2, Α3, Β2 και Β3, με σκοπό την αφαίρεση του άσκαφου κατά το 2007 τμήματος του αποθέτη κεραμικής ελληνιστικών και πρώϊμων ρωμαϊκών χρόνων. Από την ανασκαφή συγκεντρώθηκε πλήθος ευρημάτων χρηστικής κεραμικής, όπως χυτροειδών πίθων, θραυσμάτων πήλινων κυψελών, αλλά και μετάλλινων αντικειμένων, όπως επίσημου μολύβδινου σταθμίου για τη μέτρηση του βάρους, έγγλυφου δακτυλιολίθου με παράσταση το ρόδον, που ανάγονται από τον ύστερο 2ο αι. π. Χ. έως και τις αρχές του 2ου αι. μ. Χ., σύμφωνα με τα νεότερα χρονολογήσιμα ευρήματα, όπως ερυθροβαφή πινάκια και σκύφοι περγαμηνού εργαστηρίου, βολβόσχημα μυροδοχεία και τροχήλατους λύχνους.

Με την ολοκλήρωση της αφαίρεσης του αποθέτη στους μάρτυρες-διαδρόμους των τετρ. Β2, Β3, καθώς και Α2 και Α3 αποκαλύφθηκαν τα όρια της λαξευτής στον βράχο δεξαμενής. Πραγματοποιήθηκε εκτεταμένος και λεπτομερής καθαρισμός των ορίων της με προσεκτική αφαίρεση της αυτοφυούς παρεδάφιας βλάστησης, κυρίως στα τοιχώματα και στις παρυφές της. Από τον καθαρισμό γύρω από αυτήν εξαιρετικά ενδιαφέροντα ήταν τα θραύσματα κεραμικής που ανευρέθησαν και τα οποία υποδεικνύουν την χρήση του χώρου πριν από την ίδρυση του οχυρού στον 4ο αι. π. Χ. Πρόκειται για τμήματα χρηστικών αγγείων της Τελικής Νεολιθικής (ύστερη 3η π. Χ. χιλιετία), καθώς και για θραύσματα αγγείων (σκύφων και κυλίκων) με γραπτή διακόσμηση, χρονολογούμενα στον 7ο αι. π. Χ., παρόμοια με προϊόντα της αρχαϊκής κεραμικής της Ιωνικής μητρόπολης, της Μιλήτου.

Εντοπίστηκαν 10.000 θραύσματα από αρχαίες κυψέλες

Η δεξαμενή 3 της Ακρόπολης πιθανώς είναι υδρομαστευτική κατασκευή, ύψους 3.50μ., μήκους 4.38μ. (κατά τον γεωγραφικό άξονα Α-Δ) και 3.64μ. (κατά τον γεωγραφικό άξονα Β-Ν), απιόσχημη σε κατά τομή και ελλειψοειδής ως προς την κάτοψη στο ανώτερο τμήμα της, λαξευτή κατά το μεγαλύτερό της μέρος στον φυσικό βράχο και στο ανώτερα κτιστή, εκτός της νότιας παρειάς που ήταν λαξευτή στον φυσικό βράχο, φέροντας ίχνη νερογλυφών από τη χρήση. Πιθανώς η νότια πλευρά ήταν ανοιχτή, προκειμένου από το σημείο αυτό να γίνει η τοποθέτηση του κήλωνος και του αντίβαρου για την περισυλλογή και άντληση του ύδατος. Η δεξαμενή 1, σύμφωνα με τα έως τώρα ανασκαφικά δεδομένα, φαίνεται ότι εγγράφεται εντός κτιστού ορθογωνίου κτίσματος [(διαστάσεων 5.30μ. (η δυτική παρειά) Χ 8.40μ. (η βόρεια παρειά) Χ 5.70μ.(η ανατολική παρειά)] που καταλαμβάνει το μεγαλύτερο τμήμα του ανδήρου 1. Το εσωτερικό της δεξαμενής ήταν κεκονιαμένο, από το οποίο σώζεται τμήμα του υποστρώματος του κονιάματος από μικρά βότσαλα και τριμμένο κεραμίδι μαζί με ασβέστη, προκειμένου εν συνεχεία να επιχριστεί με την λεπτότερη στρώση υδραυλικού κονιάματος. Από τη στρώση των πεσμένων λίθων που βρέθηκαν διάσπαρτα στο ανώτερο επιφανειακό στρώμα της δεξαμενής, και οι οποίοι προέρχονται από τα ανώτερα κτιστά τοιχώματα της δεξαμενής 3, παρατηρείται ότι αυτοί έχουν φορά πτώσης από Βόρεια προς Νότια, πιθανώς από τον καταστρεπτικό σεισμό του 155/156 μ. Χ. που συγκλόνισε τις μικρασιατικές πόλεις και τα νησιά του Αιγαίου. Με τον σεισμό αυτό συνδέεται και η εγκατάλειψη της δεξαμενής 3 στα μέσα του 2ου αι. μ. Χ.

Συνεχίστηκε η ανασκαφική έρευνα στα τετράγωνα Θ6, Θ7 και Ι6 (εικ. 2) με σκοπό την διερεύνηση των αρχαιοτήτων δυτικά των εργαστηρίων πορφύρας και βαφείων που είχαν αποκαλυφθεί κατά τα έτη 2006 και 2007. Για την διερεύνηση των τετραγώνων απομακρύνονται οι κατεργασμένοι λίθοι της ανασκαφικής περιόδου 2007 και τοποθετούνται κατά τετράγωνα σε μορφή κύβων, βορείως της ανασκαφής.

Στα τετράγωνα Θ6 και στην τομή Θ6-δ1/β, αφαιρείται το επιφανειακό στρώμα και το στρώμα των πεσμένων λίθων, προκειμένου να διερευνηθούν τα υποκείμενα επίπεδα των παρακείμενων οικοδομικών λειψάνων που βρίσκονται στην περιφέρεια των εργαστηριακών συγκροτημάτων της πορφύρας. Από το στρώμα της ψιλής λατύπης, συλλέγεται πλήθος μεταλλικών ευρημάτων, κυρίως μολύβδινων, αλλά και θραυσμάτων πήλινων ειδωλίων των όψιμων ελληνιστικών χρόνων (2ος αι. π. Χ.), καθώς και χάλκινων και αργυρών νομισμάτων, ενώ κάτω από αυτό διαπιστώνεται η παρουσία στρώματος χονδρής λατύπης, είδος εξισωτικού γεμίσματος που χρονολογείται στον ύστερο 2ο και στις αρχές του 1ου αι. π. Χ. Από το γέμισμα αυτό σημαντικός είναι και ο αριθμός των πήλινων ειδωλίων που ανευρέθησαν μαζί με πήλινο ενσφράγιστο κεραμίδι με την επιγραφή ΘΕΟΥ ΠΟΛΕΩΣ - που συμπληρώνεται όπως και το αντίστοιχο της ανασκαφικής περιόδου 2007 ως [ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ]/ΘΕΟΥ ΠΟΛΕΩΣ [ΕΥΛΙΜΕΝΟΥ ΝΙΚΗΣ] - πιθανώς από την περιφέρεια του ιερού του Απόλλωνος, καθώς και πολλέων ενεπίγραφων οστράκων. Το αρχαιολογικό στρώμα που ανασκάπτεται φαίνεται ότι είναι εξισωτικό γέμισμα θεμελίωσης της προσθήκης του τοίχου 2 στη νότια οχύρωση και της αναδιοργάνωσης των χώρων λόγω ενίσχυσης των τειχών από τον πειρατικό κίνδυνο.

Ο τοίχος 2, μήκους 10μ. και πάχους 1.50μ., είναι χτιστός και εδράζεται στον φυσικό λαξευτό βράχο, ενώ το δάπεδο βορείως αυτού είναι επίπεδο λαξευτό στην ανατολική παρυφή του στρωμένο με λιθινα, εν μέρει κατεστραμμένο πλακόστρωτο, ενώ στο δυτικό τμήμα του επικλινές, λαξευτό. Επάνω στο πλακόστρωτο εντοπίζεται κινητά ευρήματα των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων, όπως ερυθροβαφές πινάκια και κυψέλες. Κατά τον καθαρισμό του τοίχου 2 και στην θεμελίωσή του εντοπίζεται αγωγός για την διοχέτευση των υδάτων (αγωγός α, διαστάσεων πλάτους 0.31μ., ύψους 0.13μ., ορατό μήκος 0.56μ.), λαξευτός στον φυσικό βράχο με προσανατολισμό Β=Ν και ευρήματα των ρωμαϊκών χρόνων (μαύρη sigillata) που προέρχονται από το στρώμα εγκατάλειψης. Λαξευτή αύλακα (ορατό μήκος 0.97μ., πλάτ. 0.35μ.) για την απορροή των υδάτων από τον αγωγό α σώζεται και στο επικλινές λαξευτό δάπεδο στο επίπεδο της εισόδου-ανοίγματος μεταξύ του τοίχου 2 και 4, που διοχέτευε τα νερά στην υπόσκαφη λαξευτή δεξαμενή των ελληνιστικών χρόνων (έστω δεξαμενή 4). Ανατολικότερα αγωγός β (διαστάσεων 0.30μ. (ύψος), μέγ.ορ. μήκος 0.70μ., μέγ.πλάτ. 0.20μ.) χτιστός με κυκλοτερή διάταξη (ΒΑ=Δ=ΝΔ) και με σωζόμενες καλυπτήριες επίπεδες πλάκες σώζεται στην ανώτερη σωζόμενη επιφάνεια του τοίχου 2, πιθανώς για την περισυλλογή των υδάτων από ανώτερα επίπεδα, που διοχέτευε τα ύδατα στην υπόσκαφη δεξαμενή 4.

Παράλληλος προς τον τοίχο 2 και σε απόσταση 1.20μ. από αυτόν είναι και ο τοίχος 5, ενώ σε απόσταση 2μ. από αυτόν σώζεται ο τοίχος 3 που τέμνει κάθετα στο δυτικό όρια του τετραγώνου Θ6 τον τοίχο 2. Κατά μήκος του μάρτυρα μεταξύ των τετρ. Θ6-Ι6 εντοπίζεται ο τοίχος 5 με φορά Α-Δ, γύρω από τον οποίο αποκαλύπτεται το διαταραγμένο στρώμα καταστροφής των πεσμένων λίθων από τον καταστρεπτικό σεισμό του 2ου αι. μ. Χ., ενώ το υποκείμενο υστεροελληνιστικό στρώμα ψιλής λατύπης περιλαμβάνει νομίσματα (εικ. 3) και πολλά κινητά ευρήματα, όπως κυψέλες. Ο τοίχος 5 στην ανατολική παρυφή του σχηματίζει παραστάδα (έστω τοίχος 4) με φορά ΒΝ, μήκ. 1.60, πάχ. 0.58μ., ύψος 0.68μ. και συνεχίζει καμπτόμενος νότια και νοτιοδυτικά. Το δυτικό σκέλος του τχ 5 (μήκ. 4.39μ., πάχ. 0.50μ., ύψ. 0.55-0.77μ.) είναι θεμελιωμένο επάνω στον φυσικό βράχο. Δυτικά του ρωμαϊκού τοίχου 5 και στο άνοιγμα της εισόδου που σχηματίζει (πλάτους 1.24μ.), αποκαλύπτεται δάπεδο από σκληρό πατημένο χώμα που αποτελεί προέκταση του λαξευτού στον βράχο δαπέδου, καθώς και του πλακόστρωτου μεταξύ των τοίχων 2 και 4. Στον διάδρομο-μάρτυρα των τετρ. Θ6-Ι6 και ανατολικά του τοίχου 3 που αποτελεί το δυτικό όριο της υπόσκαφης δεξαμενής 4

Συνέχεια στη σελ. 57